

Balkan Türk Edebiyatı

Editörler: Prof. Dr. Sibel Üst ERDEM -Dr. Seyhan MURTEZAN İBRAHİMİ

ISBN 978-608-4868-33-0

© ULUSLARARASI BALKAN ÜNİVERSİTESİ YAYINI

Kapak / Hakan ALKAN ve Eren CÖMERT

Önsöz

Osmanlı Devleti'nin altı yüzyıla yakın hüküm sürdüğü, Türk yurdu hâline getirdiği ancak Balkan ve I. Dünya Savaşları sonrasında "Türk'ün izini yok etme" amacıyla birçok siyaset yürütülmüştür. Türkler bölgeden göçe zorlanarak sürülmüş ve gerek evlerinde gerek göç yollarında katledilmiş; geriye kalanlar ise ciddi bir kimliksizleştirme/kimlik değiştirme faaliyetine maruz kalmışlardır. Bu bağlamda; kimliklerini ortaya koyma hakları ellerinden alınmış, isimleri değiştirilmiş, dilleri yasaklanmış, coğrafyanın hizmeti ve ihyası için yapılan tarihî eserler dahi yıkılıp yakılmıştır. Sonrasında kurulan sosyalist ve komünist rejimler dolayısıyla da farklı baskıların hedefi hâline gelen ancak Türk kimliği kaybolmadan tohumlarından özgürce filizleneceği günü beklemiştir evlad-ı fatihan.

Çalışmamızda; ilk olarak Osmanlı coğrafyası içinde Balkan bölgesinden yetişen ve öne çıkan şairlerden ve edebiyata hizmet eden kişilerden bahsedilmiş sonrasında başta Kuzey Makedonya olmak üzere azınlık konumundaki Bulgaristan, Batı Trakya, Romanya, Kosova Türklerinin yeşertmeye çalıştığı edebiyatların Balkan ve I. Dünya Savaşlarından sonraki durumları ve gelişimleri anlatılmış bu edebiyatların oluşmasına ve gelişmesine öncülük eden, katkı sağlayan şair ve yazarlar ilgili bölümlerde anlatılmıştır.

Kitabın oluşmasında fikrî ve manevi desteğinden dolayı Prof. Dr. Mehmet Dursun Erdem'e, bölüm yazarları ile iletişimi sağlayan Dr. Seyhan Murtezan İbrahimî'ye teşekkür ediyorum. Aynı zamanda bölüm yazarlarımız Prof. Dr. Süleyman Baki, Prof. Dr. Mahmut Çelik, Doç. Dr. Aysun Demirez, Doç. Dr. Ertuğrul Karakuş, Doç. Dr. Neriman Hasan, Dr. Refide Şaini, Dr. Murat Yusuf Önem, Dr. Ekrem Destanov, Dr. Aziz Nazmi Şakir, İvana Koteva, Kerim Tuncer, Hüseyin Mehmet hepsi yazdıkları bölümlerle kitabın meydana gelmesini sağladılar. Emeklerinden dolayı hepsine ayrı ayrı şükranlarımı sunuyorum.

Mayıs 2023, Üsküp

Sibel ÜST ERDEM

2.8	İlhami Emin	
	<i>Ivana Koteva</i>	120
2.9	Nusret Dişo Ülkü	
	<i>Ekrem Destanov</i>	133
2.10	Avni Engüllü Hayatı Sanatı ve Eserleri	
	<i>Mahmut Çelik</i>	143
2.11	Üçüncü Dergisi ve 2000'den Sonra Kuzey Makedonya'da Türk Edebiyatı	
	<i>Murat Yusuf Önem</i>	175
3	Bulgaristan Türk Edebiyatı	191
	1940 – 2021 Yılları Arası Yazılı Bulgaristan Türk Edebiyatı	
	<i>Aziz Nazmi Şakir</i>	191
4	Romanya Türk Edebiyatı	229
4.1	Romanya Türk Edebiyatı'nın Dünü Bugünü	
	<i>Neriman Hasan</i>	229
5	Kosova Türk Edebiyatı	235
	5.1 Çağdaş Kosova Türk Edebiyatının Gelişimi	
	<i>Kerim Tuncer</i>	235
6	Batı Trakya Türk Edebiyatı	243
	6.1 Batı Trakya Türk Edebiyatı	
	<i>Hüseyin Mehmet</i>	243

2.10 AVNİ ENGÜLLÜ HAYATI SANATI VE ESERLERİ

*Mahmut ÇELİK**

AVNİ ENGÜLLÜ'NÜN HAYATI

İzzet Avni Engüllü, Yahya Kemal Beyatlı'nın Bursa'nın uzantısı gördüğü Üsküp'te Esmâ Hanım ve Cemal efendinin ilk oğlu olarak Yugoslavya, daha doğrusu Kuzey Makedonya'da sıkıntılarının en çok hissedildiği 1947 de dünyaya geldi.

Kendisinin de bir söyleşide anlattığı gibi “*Adımın İzzet Avni olmasını babaannem karar getirir. Ben sonradan gazeteciliğim sırasında Avni'yi kullandım hep. Herkes beni öyle bilir. Bu sırrı ilk defa dile getiriyorum*” (Engüllü, e-söyleşi). Üsküp radyosunda çalışarak bütün hayatı gazetecilikle geçmiştir.

İkinci Dünya savaşından hemen sonra dünyaya gelen Engüllü, o yılların acılarıyla büyümüş bu acıları eserlerine yansıtmıştır. Daha sonra Yugoslavya devletinin kurulması ve ondan sonraki süreçten, Makedonya Türklerinin Türkiye'ye yeniden bir göç dalgası başlaması, Engüllü'nün tüm eserlerinde bunları görmek mümkündür. Mahsun kalan türbeler ve camiler kapatılan okullar Avni Engüllü'nün işlediği konular arasında yer alıyor.

“*Türk Kültürü Derneği*”ni kurmuştur. Kültürel, siyasî, edebi ve sanatsal faaliyetler, söz konusu olduğunda Kuzey Makedonya'da öne çıkan isimlerden biridir. Çocuk dergilerinde “*Sevinç*”te, “*Tomurcuk*”ta şiirleri ve hikayeleri yanı sıra “*Elhilal*” ve “*Birlik*” gazetelerinde değişik yazıları çıkmıştır. En son çıkardığı kitabı da “*Dermeyan*” (köşe yazıları) dır. İlk çıkardığı kitabı ise 1972 “*İlk*” adını taşıyan kitabıdır. Daha sonra sırasıyla diğer eserlerini yayınlamaya devam etmiştir. İkinci kitabı “*Söğüt Altı*” hikayelerinin olduğu bir kitap genellikle gözlemlere dayanan bir eser, şahıslar kadrosundan Kuzey Makedonya Türkleri yer almaktadır. “*Mete*” (çocuk şiirleri), “*Dört Mevsim*” (çocuk şiirleri), “*İN Misin Cin Misin*” (şiirler), “*Yarı Kalan Düşünceler*” (nesir şiir), “*Demet Demet*” (yayınlanmış kitaplardan seçmeler), “*Yarı Kalan Mısralar*” (nesir şiir), “*Türkülerle Büyüyelim*” (Türkçe müzik dersi kitabı) Ramadan Şükrü ile beraber “*Dört Mevsim*” şiir kitaplarıdır.

* Gotse Delçev Üniversitesi

İzzet A. Engüllü'yü o dönemde diğer Kuzey Makedonya yazarları arasında ayıran en önemli özellik dinî konulara erken zamanda müracaat etmiş ve onları anlatmayı kendine bir görev bilmiştir. Çünkü Tito Yugoslavyası zamanında dinî konular tamamen sansür edilmiştir. Ne yazık ki o dönemlerde dinî konuları açık işleyenler hapislerde yatmış, bunlar arasında Abdul Fettah Rauf ve Kemal Aruç komünist rejiminin kurbanları olmuştur. Bunların yan ısıra Yücel teşkilatında olanlar da ya hapse götürülmüşler yada îdam edilmişlerdir. Yücel Hareketi ise Yugoslavya'da Türk-İslam kimliğini müdafaa etmek için kurulan bir hareketti. Bu hareket içinde yer alan kişiler ise Engüllü'yü talebelik yıllarında yetiştiren öğretmenlerdi. Hatta kendisi de bir söyleşi sırasında şunları diyor “*Yugoslavya döneminde ben ilk okulda Türklük uğruna hapis yatan bir tarih öğretmeninden Türk milletinin büyüklüğünü öğrendim. Ama herkes bu şansa sahip değildi. Yanlış bilgilerle dolu olan tarih kitapları Türkiye düşmanı bir kitle yetiştiriyordu. Bazı ırkçı ve komünist düşünceli Arnavutlarda bu düşmanlık belirgin bir şekilde görünüyordu*”. Bu öğretmenler hakkında Engüllü'nün şiirlerinde ve diğer yazılarında sıkça bahsedilmektedir özellikle “*Yarı Kalan Düşünceler*” adlı eserinde de bu tür konular yer almaktadır.

Yugoslavya'nın dağılmasıyla, Kuzey Makedonya 1991 yılında bağımsızlığını ilan ettikten sonra Avni Bey, Kuzey Makedonya'da siyasi ve kültür faaliyetlerinde de bulunmuştur. Kuzey Makedonya'da Türkler arasında ilk resmi siyasi teşkilatlanma anlamına gelen “*Türk Demokratik Birliği*” adlı siyasi derneğin kurucularından olup, bu derneğin genel sekreterliğini, daha sonra genel başkanlığını yaptı. Aynı derneğin partiye dönüşmesi çalışmalarını yönetti ve “*Türk Demokratik Partisi*” adı altında kurulan partinin kurucu başkanı olmuştur.

1997 yılında Türkiye Diyanet İşleri Başkanlığında düzenlemiş olduğu Hz. Muhammed'in niteliklerini övmek, ondan şefaath dilemek amacıyla naat yarışmasına katılarak birinciliği kazanır. Bu naatında Hz. Adem'den başlayarak Hz. Muhammed'e kadar silsileyi sayıyor ondan sonra Hz. Muhammed'in sevgili kasidesini kaleme alıyor.

“*Yarı Kalan Mısralar*” dini konulu bir eseri daha vardır. Birlik yayınları bir seçki yaparak Avni Engüllü'nün eserlerinden “*Demet Demet*” adlı eserini yayınladı.

İzzet A. Engüllü'nün hazırlamış olduğu en son eseri “*Mütemmin Cüzler*” adlı eserini hazırlamıştı, ancak bir Türk yayın evi olmadığı için yayınlamakta sıkıntı çeken Kuzey Makedonya Türkleri bu eserini Engüllü'nün Doç. Dr. Zeki Gürel ve Doç. Dr. Rana Nazlı gürel, Avni

Engüllü'nün hayatını, sanatını ve eserlerini ekleyerek, kitabı tamamlıyorlar ve Kuzey Makedonya Kültür Bakanlığı'nın desteğiyle “Yeni Balkan” gazetesi tarafınca 2020 yılında yayınladılar.

İkinci nesil Kuzey Makedonyalı Türk şair-yazar, kültür ve sanat adamı, gazeteci İzzet Avni Engüllü, 7 Eylül 1947'de Üsküp'ün Serova semtinde Müslüman-Türk mahallesindeki bir evde doğdu. Babası Cemal Ahmet Efendi, annesi Esmâ Hanım'dır. Bu evlilikten üç çocukları oldu: Avni Engüllü (1947), Suat Engüllü (1950) ve Sabit Engüllü (1952). Üç kardeşten biri olan Suat Engüllü de sanat ve edebiyatla uğraşmaktadır. Sabit Engüllü ise elektroteknik işleriyle uğraşıp onarımını yapıyor. Avni Engüllü'nün kardeşleri Türkiye'ye göç etmiş ve şu anda Türkiye'de yaşamaktadırlar.

İkinci Dünya Savaşı henüz yeni bitmişti. Savaş sonrası yeniden kuruluş yıllarında çocukluk yıllarını Serova Mahallesi'nde Türk-İslâm kültürü içinde geçirirken sanatçı kişiliğinin ve karakterinin temelleri atıldı. Tefeyyüz İlkokulunda ilk ve orta okul eğitimini tamamlayan Engüllü, Üsküp'te Nikola Karev Öğretmen Okulundan mezun oldu. Kısa bir süre Gostivar'a bağlı Yukarı Banitsa köyünde ilköğretim öğretmeni yaptı. Yıllar sonra bu öğretmenliğiyle ilgili şunları yazmıştır: “*Gostivar'da, yıllardır kültürümüze ters düşen bir okulumuzun adı Mustafa Kemal Atatürk ile değiştirildi. Artık Gostivar'da eğitimin ağırlıklı Türkçe yapıldığı okulun adı Mustafa Kemal Atatürk İlköğretim Okulu oldu. 1967 yılında bu okulun kadrolusu olarak kısa bir süre Gostivar'da çalıştım. Üstelik benim ilk okula adını adlandırdığım Yeni Hayat İO adını taşıyan Yukarı Banitsa köyü okulunda öğretmenlik yapma fırsatını yakaladım. Ancak bu okulun bağlı bulunduğu merkez okul, tamamen bir yabancıyla anıldı yıllarca.*” (Engüllü, 2009:242)

Engüllü, Mehterin Üsküp'e ilk gelişinde Nisan 2005'de kaleme aldığı bir yazısında Makedonya'da evlerine radyonun ilk girdiği ailelerden olarak aileye Türkiye'den dergi ve gazeteler de gelmektedir. Bu durumu Avni Engüllü şöyle anlatıyor: “*Biz çocuklar nereden bilirdik mehterin, mehteranın ne olduğunu. Üstelik sadece babamın sesinden dinlediklerimizden bunu çıkartmak mümkün müydü ki! Yine bu nağmelerin hoş, okşayıcı, coşturucu bir şey olduklarını sezmekte zorluk çekmiyorduk her halde.*”

Senesini hatırlayamayacağım, ama o yıllarda bir yerdeydi. Babam, parazitli de olsa orta dalga üzerinden Ankara Radyosu, seslerin gidip gelmelerine rağmen orta dalga yayın yapan İstanbul Radyosu'ndan dinledikleri hakkında bilgilerini, evimize giren Türkiye gazetelerinden bazılarıyla genişletmekteydi. Gelen gazetelerle Radoviş kökenli Şevket Rado'nun çıkardığı 'Hayat' dergisi de zaman zaman evimize giriyordu. Bu

derginin o eski sayılarından birinde bir resmi hatırlıyorum. İlgimi çeken bu resmin yazısını okuduğumda, mehter sözüyle ilk karşılaşmam gerçekleşti. Bunun sonucu olarak, yine babama mehteri sorduğumda, konuyu açan babamın: ‘Mehter müziktir. Ama sadece o değil. Bir yemin, bir duadır mehter... Dahası o bir büyüklüktür, bize mahsus bir zenginliktir... Sözlerini hatırlıyorum. Bunu anlatırken bizim anlayamadığımız kelimeler de kullanmıştı. Ama anlatma tarzından, söyledikleriyle iyi, güzel bir şeyden bahsettiğini çıkardığımızı sanıyorum’.

O resmin yansıttığı görkemlikten olacak, mehterler daha bir ilgimi çekmeye başlamıştı. Yine de çocuk kafamda bende mehter, en çok bir müzik olarak kalmıştı desem doğrudur. Oysa Türkiye’ye gidip gelmeler sıklaştınca, anladım ki, mehteri bir müzik, şenlik ve eğlence aracı olarak düşünmek, onu sadece bu şekilde algılamak yanlış olur.” (Engüllü, 2009:54–55). Bu Engüllü’nün eğitimi ve kültürlü bir aileden geldiğini kanıtlamaktadır.

Çocukluğu hakkında ise kendisini şöyle izah ediyor: “O zamanın aklıyla kestiremediğim bir şeyler oldu o yıllarda... Yetmiş dört evin bulunduğu mahallemizin yetmişi Türk eviydi. Bu yıllarda hızlıca Türk ailelerin sayısı azalmaya başladı. Türkiye’ye göç ediyordu Türkler... İlkokul üçüncü sınıfa başladığım ilk gün Macide öğretmen de Türkiye’ye göç ettiğini öğrendim. O yıl halamlar, göç ettiler... Ardından dayımlar... Ve bir çorap söküntüsü olarak gelişen bu olay sonunda bir baktım ki, 1959/1960 yıllarının bayramlarında ziyaret edecek akrabamız neredeyse kalmamıştı. Bu marşlar da artık söylenmemeye başladı okullarda... Ama yine de Türklüğümüzü hatırlatan ve şimdi hepsini rahmetle andığımız ana babalarımız yanı sıra, derste okutulan program dışı konuşmalarıyla Ali Efendi, Fetih Süleymanpaşic, Mustafa Ruşit, Hüseyin Süleyman gibi öğretmenlerimiz vardı.” (Engüllü, 2009:64)

İlk ve orta öğrenimine Tefeyyüz’de başlar. “1954 yılında birinci sınıfa yazıldığım (Önce “Tefeyyüz”, sonra “Osman Cikiç” Üsküp Depremine kadar “Vuk Karaciç” olan) “Yeni Hayat” İlköğretim Okulunda öğretmenim Macide Mustafa’nın bize sınıfta bu marşı söylediğini ileri sürersem bilmem buna kaç kişi inanır. Oysa biz dershanelere girmek için sıralandığımız okul binasının avlusunda “Dağ başını duman almış” marşıyla adımlardık. O yıllarda Okul müdürü Necdet Veli tarafından hazırlanan müsamereler onun kemanının eşliğinde ya bu marşla başlar ya da bu marşla biterdi. Ders esnasında Atatürk’ün anılmadığını söyleyenler çıkıyor. Fakat Macide öğretmenimin dersteki konuşmaları onları yalanlar içerikteydi.” (Engüllü, 2009:63)

Kısa süren öğretmenlik hayatından sonra Üsküp Radyosu Türkçe Yayınlar Bölümünde gazeteciliğe başladı. Radyo gazeteciliğindeki branşı belgesel yayınlar olmakla birlikte, radyoculuğun/gazeteciliğin diğer alanlarında da ürünler verdi. Özellikle gezi programları hazırladı, tiyatro ve edebiyat eleştirmenliği yaptı. Radyo Dram ve Çocuk Radyo Dramları çalışmalarıyla radyoculukta ayrı bir dalda ciddi çalışmaları oldu. Radyoda Kültür Sanat Eğitim ve Bilim Bölümü başkanlığı, Genel Program Koordinatörlüğü, Radyo Konseyi Üyesi görevlerinde bulundu. Radyo yapıcılığında hazırladığı programlarla birkaç sefer ödüllendirildi. (Gürel ve Gürel, 2020:25)

İzzet A. Engüllü, kendisi gibi gazeteci ve şair olan Melahat Selman ile 1972 tarihinde evlendi. İkisi kız, biri oğlan üç çocuk babasıdır. Kızları Ayşe Özgür (1973), Fatma Özlem (1975) halen Türkiye’de yaşamaktadırlar. Oğlu Mehmet Bozkurt (1977) ise Üsküp’te Üsküp Radyosu’nda teknisyen olarak çalışmaktadır.

Yugoslavya zamanında yazılarını *Birlik* gazetesi ve *Sesler* dergisinde yayımlayan Avni Engüllü, Kuzey Makedonya’da yayımlanan *Dere*, *Köprü*, *El-Hilal*, *Bahçe* gibi dergilerde de yazı ve şiirlerini yayımlayarak Kuzey Makedonya’nın kültür ve sanat hayatına katkılarını sunmaya devam etti (Gürel ve Gürel, 2020:10).

Radyodaki çalışmaları gençlik, kadın, kültür-sanat gibi değişik alanlarda oldu. Üsküp Radyosu Türkçe Yayınlarında yapımcı olarak çalışırken 2005 tarihinde emekli oldu.

Yazdıkları değişik dergi ve gazetelerde yer alan Avni Engüllü bir ara “*Birlik*” Yayın Etkinliği içinde yer alan “*Sevinç*” çocuk dergisinde de görev yaptı. 1989 yılında Nipno “Nova Makedoniya” “*Birlik*” Yayın Kurumunun çıkarttığı “*Sevinç*” çocuk dergisinde; Yayın Konseyinde bulunmuştur.

Engüllü, “*Sesler*” dergisinde de bir ara yayın kurulu üyeliği yapmıştır. Kuzey Makedonya ve Kosova’da yayımlanan dergi ve gazetelerde yazı ve şiirleri yayımlanmıştır.

Engüllü, Kuzey Makedonya’da Yugoslavya zamanından beri pek çok siyasî ve kültürel faaliyetlerin de içinde aktif olarak bulunmuştur. Makedonya Türkleri arasında ilk resmî siyasî teşkilatlanma anlamına gelen ve Üsküp’te 1990 yılında kurulan “Türk Demokratik Birliği” adlı siyasî derneğin kurucularından olmuştur ve bu derneğin genel sekreterliğini, daha sonra genel başkanlığını yaptı. Aynı derneğin partiye dönüşmesi çalışmalarını yönetti. 29 Haziran 1991 tarihinde düzenlenen kurultayda başkanlık görevine seçildi. O,

“Türk Demokratik Partisi” TDP adı altında kurulan partinin kurucu başkanıydı.

1947’de Üsküp’te kurulan “Yeni Yol Kültür Güzel Sanatlar Derneği”nin faaliyetlerine aktif olarak iştirak etti ve bu dernek çatısı altında 1972-1973 yıllarında “Orhan Veli Kanık Yazın Oyun Topluluğu”nun oluşturulmasını sağlayanlar arasında yer aldı. Bu topluluğun başkanlığını yaptı (Gürel ve Gürel, 2020:27).

Üsküp’te 1992 yılında “Makedonya Türk Kültür Merkezi”ni kurdu ve bu merkezin başkanlığını yaptı. Bu Merkez, “Ebrulu Hizmet Ödülleri” adlı bir ödül geleneğini başlattı. Bu kültür merkezinin yaptığı en önemli faaliyetlerden biri de 1997 yılında; İstanbul Fetih Cemiyeti, İLESAM ve Kubbealtı Akademisi Kültür ve Sanat Vakfı’yle birlikte, Makedonya’da Üsküp, Kalkandelen, Gostivar ve Ohri’de “Bir Kültür Klasliğimiz Yahya Kemal Beyatlı” sempozyumu ve buna bağlı olarak sergi ve tasavvuf müziği konserleri düzenlemiş olmaktadır ki; bu faaliyet Yahya Kemal Beyatlı ile ilgili olarak doğum yeri olan Kuzey Makedonya’da düzenlenen ilk ve en çaplı etkinlik olmuştur

2004 yılında kurulan Yahya Kemal Beyatlı Türkoloji Enstitüsü’nün kuruluşunda girişimci komitesinde yer aldı. “*Yahya Kemal'den Necati Zekerija'ya Şiir Akşamları*” adı altında düzenlenen etkinliklerin organizasyonunda aktif rol aldı.

"Kuzey Makedon İslam Birliği" MİB Meclisi üyesiydi. Daha sonra MİB Kuzey Makedonya İslam Birliği Meşihat adlı bu teşkilatta meclis üyeliği yaptı. Bir dönem Üsküp Müftüsü üyeliği ve aynı müftülüğün Vakıflar Kurulu Başkanlığı görevini yürütmüştür.

1990 sonrası dünyanın yeniden yapılanması sürecinde Yugoslavya’nın dağılmasıyla ortaya çıkan karışıklık döneminde 1991’de Kuzey Makedonya’da kurulan ve önce Bosna, sonra Kosova ve daha sonra da Kuzey Makedonya iç savaşında özellikle mültecilerin barındırılmasında ve iâşe temininde yardımcı olan “El Hilâl Yardımlaşma Teşkilatı”nın kurucularından olup, tam on iki yıl bu teşkilatın başkan vekilliğini yapmıştır (Gürel ve Gürel, 2020:28).

Üsküp’te 2007 yılında Türkiye bağlantılı bir vakıf (Üsküp Eğitim ve Kültür Geliştirme Vakfı) tarafından kurulan “İnternational Balkan University” Uluslararası Balkan Üniversitesi’nin mütevelli heyeti üyesiydi.

İzzet Avni Engüllü, “*Makedonya Yazarlar Birliği*”, “*Kuzey Makedonya Gazeteciler Cemiyeti*”nin ve “*Uluslararası Gazeteciler Federasyonu*”nun üyesidir.

Engüllü, Kuzey Makedonya’da düzenlenen dünyaca ünlü Struga Şiir Akşamları Şiir Festivali’nin iki dönem konsey üyeliğini yapmıştır. Ayrıca gerek Kuzey Makedonya Yazarlar Birliği gerekse

Dünyaca ünlü şiir festivali “*Struga Şiir Akşamları*”nın konsey üyesi olan Engüllü, “*Kuzey Makedonya Yazarlar Birliği*” ve “*Struga Şiir Akşamları*”nın da üyesiydi ayrıca “*Struga Şiir Akşamları*” ödül Kurullarında da üyelik yapmıştır. Birçok siyasi ve edebi şahsiyetle tanışan, fikir alışverişinde bulunan Engüllü, sosyal ve kültürel çalışmalarıyla birçok ödüle ve takdire layık görüldü.

2008 tarihinde emekliye ayrılan İzzet Avni Engüllü, halen Kuzey Makedonya’nın başkenti Üsküp’te Sever mahallesi Boro Menkov 1/5. giriş Nu:15 adresindeki dairesinde yaşamakta ve geçirdiği bir takım rahatsızlıkları sebebiyle edebî faaliyetlerine ara vermiş bulunmaktadır (Gürel ve Gürel, 2020:28).

AVNİ EGÜLÜ’NÜN SANATI

23 Aralık 1944’te yayınlanmaya başlayan *BİRLİK* gazetesi, 1949 yılının Mayıs ayında çıkmaya başlayan “*Yeni Kadın*” dergisi, 1950 yılından itibaren “*Sevinç*”, 1957 yılından itibaren de “*Tomurcuk*” dergisi, 1966 yılının başlarında “*Sesler*” dergisi ile Kuzey Makedonya Türk edebiyatı şekillenmeye ve gelişmeye devam eder. Avni Engüllü’nün edebiyat hayatına girmesi de bu süreçte olmuştur. Şairin ilk şiiri 1958 yılında “*Sevinç*” dergisinde yayınlanmıştır.

İzzet Avni Engüllü’nün ilk şiir çalışmalarında annesinin ve özellikle de babasının etkili olduğunu öğreniyoruz. Annesi şiir yazmaz ama çok okumuş. Babası ise şiir de yazıyormuş. Engüllü’nün henüz on bir yaşındayken yazdığı ilk şiirini de düzelterek “*Sevinç*” dergisinde yayınlatan babasıdır. Buradan da anlıyoruz ki, sanatçıda, kişiliğin oluşmasında aile ortamı ilk muhit olarak çok önemlidir. Engüllü’yü yetiştiren ikinci muhit, Balkanlarda eskiden beri bir Türk-İslam kültür merkezi olan Üsküp’tür. Şair Avni Engüllü bir şiirinde yetiştiği Üsküp’ü anlatırken kendi çocukluğunu ve modern Türk şiirinin öncülerinden Yahya Kemal’i de anmaktadır. Yahya Kemal ki, Yıldırım Beyazıt Han diyarı Üsküp’ün Türk edebiyatına armağanıdır.

İzzet A. Engüllü’nün şiirle tanışmasını ve bu vadede zaman içerisinde eserler vermesinin arka planında şair bir babanın da rolü vardır. Avni Engüllü’nün kardeşi Suat Engüllü, “*Sevdayı Muhabbet*” adlı kitabını şu cümleyle işte bu şair babaya ithaf ediyor: “*Bana şiiri sevdiren, şiir âlemine adım atmama yardımcı olan babamın anısına*” (Engüllü, 1994: 5)

Suat Engüllü, bu kitabında babası Cemal Ahmet Engüllü'nün bir şiirini de veriyor:

Yaşadık Aldandık Bir Ömür Boyu

Ateşi az gelen birer mum gibi
Aydınlık karşısına geçen set gibi
İnsan kılığına girmiş kurt gibi
Yaşadık aldandık bir ömür boyu.

Yardımlı unuttuk zulüm kesildik
Aldattık nicenin ırzına geçtik
Muhtaç gönülleri tozla bir ettik
İnsafsız kesildik bir ömür boyu.

İşimiz gücümüz kuyu kazmaktı
Güçsüz bulduğunu yere sermekti
Zorbalık etmede başa geçmekti
Bin beddua aldık bir ömür boyu.

Sandık ki yaşamak cepte paradır
Yıktığın üstüne devlet kurmaktır
Doyurup karnını hor hor bakmaktır
Cıvıttık büsbütün bir ömür boyu. (Engüllü, 1994: 7)

Avni Engüllü, gazetecidir, yazardır, çevirmendir, kültür ve siyaset adamıdır ama o, her şeyden önce şairdir. Makedonya ve Kosova başta olmak üzere bölgedeki süreli yayınlarda erken yaşlarda şiirleri yayımlanmaya başlar. Makedonya Türk Edebiyatı tarihiyle ilgili kanaat ortaya koyanlar onu “Ara kuşağın önemli isimlerinden” (Hayber, 2008:133) sayarlar.

Ana dili olan Türkçeyi eserlerinde kullanırken; bölge ağzını kullanma tuzağına düşmeden, öztürkçecilik konusunda da aşırıya kaçmadan yaşayan Türkçeyi tercih ettiği görülür. Şiirlerinde serbest şiir anlayışını benimsediği görülmektedir. Genel olarak kişisel konular üzerinde dursa da eserlerindeki konu zenginliği dikkatlerden kaçırılmaması gereken bir husustur. Eserleriyle çağına tanıklık eden bir sanatçı olduğunu da rahatlıkla söyleyebiliriz (Gürel ve Gürel, 2020:28).

Balkanlarda yaşayan bütün Türklerin hayatında en önemli kırılma noktalarından biri hiç şüphesiz ki, “göç”tür. Avni Engüllü de bu konudaki

duyarlılığını eserlerine yansıtmiştir. Onun “Kopukluğu Yaşamak” başlıklı şiirini buna örnek olarak verilebilir:

Kopukluğu Yaşamak

sallanan eller
acı acı yürekler
karşıda düdüğünün sesi yücelere yükselen
sisli sisli görünüyor anılarda
kara kara tiren bekler
gönül der ki beklemesine beklesin
kötü olan
şu göç denen yaraya
bir parçacık da olsa
acı bir şeyler ekler
koskoca bir büyüklük
vardı
onun ve herkesin içinde
bir anlamdı aradığı
bulamadığı
insanların göçünde

bir kopuşu yaşamak
yaşamak nice nice
elde değil
durdurmak
çaba harca her gün gece
sallanan el ardında
sevgi ve sevgisizlik
kökleşen duygular
bir gece olmaz ki alıp silip durdurmak
gezdiğinde her yerde gördüğü tek idi
koskoca bir büyüklük
vardı
onun ve herkesin içinde
bir anlamdı aradığı
bulamadığı
insanların göçünde

.....

Şairin doğup büyüdüğü ve yaşadığı Üsküp, birinci derecede deprem bölgesidir. Tarihte büyük depremler arasında zikredilen “1963 Üsküp Depremi”, Avni Engüllü’nün de işlediği konular arasında yerini almıştır:

Bir Deprem
Bir De
Depremden Kalan İzler

tek onlar
dağlar
kadar
aralar
anasını babasını
bacısını kardaşını yitirmiş
ararlar
ölen
öldü
sağ kalanda
açık kaldı
yaralar

Gazeteci, çevirmen, yazar, kültür ve gönül adamı, şair Avni Engüllü’nün; Evlad-ı Fatihan diyarı Makedonya’da ses bayrağımız Türkçeyi eserleriyle dalgalandırırken bir tek derdi vardır “insan” ve “insanlık”...“Yücelmek” başlıklı şiirinde bu konuya şöyle temas etmektedir: (Gürel ve Gürel,2020:36

Yücelmek

insana insanca yaşamayı başarmak yücelmektir
insanlığa ulaşmak baştan başa yücelmek demektir
hepsinden gerçek yücelmekse bir başkasını
ezmeden yücelmektir.

Şair, Avni Engüllü’nün gelmiş olduğu bu nokta çok ama çok önemlidir. Kur’anî tabirle; “Ahsen-i takvim” üzere yaratılmış olan insan “eşref-i mahlukat”tır. En güzel bir şekilde yaratılmış olan insan, yaratılmışların en şerefli olduğunu bir anlayabilse... İnsanın en öncelikli kutsalının “insan” olduğunun farkına bir varabilse...

“Bölgedeki süreli yayınlarda erken yaşlarda şiirleri yayımlanır. Ara kuşağın önemli isimlerindedir. Serbest şiir anlayışını benimsemiştir. Genel

olarak kişisel konular üzerinde durmuştur. Şiirin yanında hikâye ve çocuklar için de şiirler yazmıştır. Çocuklar için yazdıklarında yönlendirme, yol gösterme ve telkinler Engüllü’de de önemlidir. Çocuğun yakın çevresi olan sokak, ev ve okuldaki hayatına önem verdi. Bu tür şiirlerinde serbest vezin ve heceyi birlikte kullandı.” (Hayber, 2008:149)

Avni Engüllü yazdığı hikâyelerini önce dergilerde yayınlamış daha sonra bunları 1974’de Üsküp’te “Birlik” yayınlarının “Sesler nesir dizisinin” ilk kitabı olarak yayınlanan “Söğüt Altı” adlı kitabında bir araya getirmiştir. Kitaptaki dokuz hikâye sırasıyla şunlardır: Yeşil Mavi Kırmızı, Neler Oldu Peykelere (Dedikodu I.), Bir Tutuklunun Güncesinden, Gizlenen Bir Yaşam Öyküsü, Çiçekler, Tedirginlik, Yoksulluk, Sinekten İnek (Dedikodu II.), Hava Bir İlkyazı Muştular Gibiydi, Toprağa Dönüş, Söğüt Altı, Bir Masa İki Sandalye.

Engüllü’nün bu kitaba almadığı ve kitabın yayınından sonraki süreçte kaleme alıp da dergi ve gazete sayfalarında kalan, bazıları antolojilerde yer alan pek çok hikâyesi daha bulunmaktadır. Bu hikâyeleri de derlenip, değerlendirilip kitaplaştırılmayı beklemektedir.

Fahri Kaya, Avni Engüllü’nün hikâyeleri ile ilgili şöyle bir değerlendirme yapmaktadır: “Avni Engüllü’nün ‘Söğüt Altı’ hikâyeleri kitabının ise biçim bakımından yazınımız için ayrı bir değeri vardır. O, bu kitaptaki hikâyelerinde diyalog kurmakta büyük bir usta olduğunu ispat etmiştir.” (Kaya 1990:11)

Engüllü, Kuzey Makedonya Türk edebiyatında eleştirileriyle; özellikle de Üsküp Halklar Tiyatrosunun Türk Dramında oynanan oyunlar hakkındaki yazılarıyla da edebî eleştiri alanında kendinden söz ettirmeyi başarmıştır.

Eleştiri yazılarını yaşayan Türkçeyle kaleme alan Avni Engüllü’nün yazılarında hedef oyunun-senaryonun öncelikle kendisidir. Oyundaki olay örgüsü, oyuncularla birlikte yönetmen de tek tek eleştiriden nasibini almaktadır. Eleştirilerinde yergiyi ön plana almak yerine olumlu yanları öne çıkartmak suretiyle hem oyunlardaki başarıya işaret etmiş hem de emeğe saygıyı alkışlayarak “*marifet iltifata tabidir*” düsturunun gereğini yerine getirmiştir.

İzzet A. Engüllü’nün edebî çevirileri de vardır. Onun, gazete ve dergilerde kültür sanat sayfalarında, Türkçeye yaptığı başarılı çevirileri yayımlanmıştır. Yaptığı çeviriler arasında müstakil kitap olarak yayınlanan tek çalışması ise Perro Korobar’ın “Ratsin” adlı eseridir. Engüllü, sadece Sırp-Hırvatçadan değil Arnavutçadan, Ulahçadan ve Boşnakçadan da Türkçeye

çeviriler yapmıştır. Bu çeviriler “*Sesler*” kültür sanat dergisinde, “*Sevinç*” ve “*Tomurcuk*” çocuk dergilerinde okurlarla buluşmuştur.

İzzet A. Engüllü’nün bir de çocuklar için yayınlanmış müzik kitabı bulunmaktadır. Makedonya’da Türkçe eğitim gören ilkokul talebeleri için hazırlanıp yayınlanmış olan “*Türkülerle Büyüyelim*” adlı bu kitap, Makedonya’da Türkçe yayınlanmış ilk müzik kitabı olma özelliğine de sahiptir. Üsküp’te 1995 yılında yayınlanan bu kitap ilkokullarda 3. ve 4. sınıflarda okutulan Müzik Kültürü dersi için hazırlanmıştır.

Kuzey Makedonya Devlet Orkestrasında sanatçı olan Ramadan Şükrü’nün bestelerin çoğunu yaptığı bu kitapta Avni Engüllü’nün de güftelerinin olduğunu gördük. “Deniz Sana Geliriz”, “Kelebek”, “İzci”, “Her Yerde Olsun Barış”, “Eğemenlik Günü”, “Bağbozumu”, “Okul Bilgi Ocağıdır” bu güftelerdendir. (Gürel ve Gürel, 2020:40)

Engüllü’nün farklı bir yönünü ve hizmet yelpazesinin ne kadar geniş olduğunu fark ettiğimiz bu kitabın “Önsöz Yerine” başlığı altında şunlar yazmaktadır:(Gürel ve Gürel, 2020:41)

“Bu kitabı hazırlarken amacımız müzik kültürünün çocuklara daha yakın kılınmasıydı. Çocuğa, müzik kültürünün yakınlık kertesini, özdeş zamanda müzikte iyiyi, güzeli ayırtedebilme yetisini geliştirmektedir. Bu yakınlık ne denli çok sağlanmışsa, çocukta güzel müziği sevme yetisi de onca gelişmiş olacaktır. Bu nedenden bu kitapta yer alan türkü ile alıştırmaların edebildiğince yaşadığımız ortamın özellikle de Türk halkının halk türkülerinden esinlenmiş olmasını önemsedik. Buysa, kanımızca, müzik kültürünü usançlıktan kurtaran bir öğedir. Eni sonunda müzik kültürü dersleri süreklince çocuğa sevinç dolu anlar yaşatmalıdır.

Bu derslerin daha da sevilmesi ancak güzel, değerli türkülerin söylenmesi, müziğin dinlenmesiyle gerçekleşebilir. Öyleki, okuma yılı süresince öğrencilere dinletilecek müzikler arasında bunlara da yer vermeye çalışın.

Müzik kuramı bilgilerinin en yakın bir anlamla en kısa bir betimlemeyle sunulmasına çalıştık. Burada sözü olan terimlerin Türkçesini bu kezlik öne getirmekteyiz. Onların yanında ayrıca özgün terimlerin kullanılmasıysa, çocukların bu terimlerle ilk karşılaşmalarını sağlamak istediğimizden ileri gelmektedir. Bu gerçekte daha yüksek sınıflarda kullanılacak terimler için bir hazırlık demektir. Zira bu kitabın tümü de daha yüksek sınıflarda okutulacak müzik kültürü için bir temeli, bir hazırlığı oluşturmaktadır.” (Engüllü-Şükrü, 1995: 5)

Engüllü, doğduğu Üsküp hakkında yazdığı şiirinde çok farklı bir duygu yaratır insana. Kendisinin de izah ettiği gibi: “Eski Üsküp’ün hüznünü anlamanız için, “Üsküp’ün ortasında Burmalı Camii” şiirimi okuyun lütfen” diye teşvik ediyor. Bu şiiriyle 14 Ağustos 2009 tarihinde “Burmalı Camii Forumu” tarafından “Burmalı” ödülüne layık görülmüştü.

mısralarla yağın Üsküp
bugün gene boyalı hanın önünden geçtim
loncada köşede bir taşta kondum
bir yanım boyalı han
bir yanım lonca çeşmesi
tuz pazarının kızları dinliyor Beyatlı’yı
deve bayırından aşağı incekler ellerinde testi
su sesine karışan mısralara kulak dikmiş hepsi
bir tas su bile vermek istemez göründüler
oysa ben inadına
lonca çeşmesinden kana kana su içtim
sonra rufaî tekkesine uğradım karşımda sırrı
iki beyit okudu en yeni şiirinden
aldı gezdirdi köşe bucak Üsküp’ü tutarak elimden
karı koca tekkesinden geçtik herkes birbirine tutkun
bukağılar tekkesinden kulağımıza gelen
demir demire vura vura ağır ağır adımlar
küpeli babadan Serava’ya saldı ayaklarımızı
Serava soğuk Serava serin
kırmızı şeyhi aradık Samici Sakıp’ın dükkanında
kapılar kilitli oysa şeyh sabaha durmuş köse kadıda
bin yılın hasretiyle içindeyim Üsküp’ün
yüzyıl öncesi halini yaşayıp sırrı ve Beyatlı’yla
hatıralar uçtu semaya ak güvercin misali
saldım yüreğime hepsini
camisiz soluna minarenin dar kapısından girdim
kırk merdiven çıktım gökler bana yakındı
uzandım yakalamak üzere
mısra mısra dökülen bu şehrin şiirini
baktım avucuma değen torunumun eliydi
şiir kadar tatlı şiir kadar sıcak sımsıcak

Bir şiir dedim... Hâlbuki bir şiir yetmez...

Size hikâye, bize şiirdir Üsküp...

Şimdi derinden bir of çekeyim ki, karşıki dağlar yıkılsın!!!

(Engüllü,

e-

blogspot)

1997 yılında T.C. Diyanet Vakfı'nın Balkan Ülkeleri ve Kıbrıs şairleri arasında Naat yarışması'nda yazdığı NAAT' la birinci oldu.

Naat

Cenab-ı Hak

Topraktan yarattı Âdem'i

Ol, dedi

Can geldi, oluverdi...

Ve sonra,

Secde etti melekler bile

Yaradan'ın emriyle...

Allah'ın lûtfu ve hibesiydi Şit,

İlim ve hikmete sahipti İdris,

Nuh geldi cihana, kurtarmak üzere Âdem neslini,

İnananların yanındaydı Hud.

Kâinatı Yaradan'ın değişmez kanunudur:

İman edenler kesinlikle kurtulur!

Birkaç inanan ile kaldı Salih,

Yolunu kaybetmiş Lut kavminin taş yağdı üzerine,

Helak olup gittiler.

Sapıkları, hak ve hakikate getirmeye çalıştı İbrahim

- Şu çocukla babası Kâbe'yi yapacak, -

Diye konuştu melek

İsmail'e işaret ederek.

Tükenmedi sapıklar, sapıklıklar dinmedi,

İnsanlara İshak, Yakup, Yusuf geldi.

Bitmedi küfür, arttı giderek,

Böylesi kullara Eyyub, Şuayb gerek.

Elinde asa, yarıldı deniz, geçiyor Musa,

Davut'ta bir ses, güç ile kuvvet,

İnsana, cine hâkim Süleyman.
Ya İlyas, Zülkifl, Yunus, Elyesa,
Zekeriyya, Yahya ve İsa!

Cehalet yürümüştü, gafletteydi insanlık,
Çürüyen hakikatler, kalbe dolan pas tozu!

Her tarafta bir keder, bakan gözde dalgınlık,
Akmaz oldu ırmaklar, kızgın güneş tutuldu.

Acı acı ses geldi, aslı kamış o neyden
Eser dahi yok idi, iman denen o şeyden.

Sıkıntı dolu anlar, göz değil kalpler ağlar
Tâ fezaya yükseldi, figan ile feryatlar.

Merhameti bol Allah, acıdı kullarına
Yeni bir ışık saçtı, karanlık yollarına:

Ey Allah'ın sevgilisi,
Selam sana.
Sende şefkat, merhamet senden,
Selam sana.
Yücelik sende, şefaatt senden,
Selam sana.
Âlemleri yaradanın resulü
Selam sana.

Salât ve selam sana
Yücelerin yücesi.
Salât ve selam sana
Müminlerin can dostu
Salât ve selam sana
Ümmetinin rehberi.
Salât ve selam sana
Ey Allah'ın habibi, elçisi, peygamberi!

- Allahümme salli ala Muhammedin -

Güzellik ne varsa âlemde
Üstündedir Ahmed'in.
Sen Allah'ın resulü, en sevdiği kulu sen,
Sen Mustafası, Mahmudu sen,
Gösterdiğin yol, ahlak, edep yoludur,
Bu yolu izleyenler, Yaradan'ın hakikatlı kuludur.
Sen çaresizlerin hem kanadı hem kolu
Sen geldin de kalplerimiz imanla doldu.
- Esselâmu aleyke eyyuhe'n-nebiyyu -

- Allahümme salli ala Muhammedin -
Ahlakın en üstünü
Hilkatinde Ahmed'in.
Sen şefkatli, ümmetine düşkün sen,
Sen Muhammed, Mahmud, Mustafa sen,
Mümine, öz canından dahi yakınsın sen,
Sen kâinatın efendisi, ululardan en ulu
Sen elçisin, sen Allah'ın mahebubu.
Güzel ahlâkıyla okşarsın sen her kulu
- Esselâmu aleyke eyyuhe'n-nebiyyu -

- Allahümme salli ala Muhammedin -
Adınla dört bir yana saçarsın
Manasını Ahmed'in
Ahmed sensin, Mahmud sen,
Sen Muhammed, Mustafa sen
İslam tacının çiçeği sen,
Sen, İslam'ın gerçeği sen,
Acıkmışlığında gıdası insanlığın,
Susamışlığını gideren suyu,
- Esselâmu aleyke eyyuhe'n-nebiyyu -

(acizlik insana mahsus
ne acizmiş kulunuz!

dökülecek mısralar
söylenmemiş sor niye
fahriye yazmaya gelmiş sıra
tac'ı demeye...

malum tükenmiş kelimeler
sözlük bile yetmiyor...
- haddimiz değil
hakkımızda söz söylemek -
çünkü
dur, dedi akıl
daha fazla yürüme
diyeceğin çok senin
belli
henüz bitmedi
avniyle yazdın ancak
yine gücün yetmedi...)

Peygamberlerin efendisi Muhammed Mustafa,
Adalete, gerçeklere, ihlâs ile imana,
Allah yoluna davetin ışık saçtı cihana.
Yaydın inanç nurunu özün ile dört yana,
Sevgi ile muhabbeti yakın kıldın insana.

Risaletin' tebliğ ettin, insanlığa yön verdin,
İlmin kılıcı elinde, öğüt verdin öğrettin,
Bize hakikat vesilesi Muhammed Mustafa!
Yüce dini tatbik ettin, ettirdin ümmetine,
Emaneti tevdi ettin, yaklaştın yaradana.

Efendiler efendisi, ey hatem'ül enbiya,
Amelinle, her yönünle rehber kaldın İslam'a.
Kavmine peygamber, ümmetine resulün,
Mükâfatın en üstünü yalnızca senin olsun,
Rabbin kusursuz sevgilisi Muhammed Mustafa!

Türkiye Diyanet Vakfının 1997 yılı Kutlu Doğum Haftası dolayısıyla Türkiye'nin başkenti Ankara'da yapılan "Balkanlar ve Kuzey Kıbrıs Şairleri Naat Yarışması"nda birinciliğe layık görülen eserdi.

Engülü'nün Kuzey Makedonya Türk şiirinde Mustafa Kemal Atatürk'ün konu edildiği, Ona adanmış şiirleri bulunmaktadır. "*Makedonya Türk Şiirinde Atatürk*" denince, Atatürk'ü sadece şiirlerde yetinmek doğru olmaz, Onu birçok yanılla değerlendirilmesinin bir gereklilik olması lazımdır.

Atatürk'ün bir halk ya da halkçı devrimi gerçekleştirdiği dönemde, Türkiye'de cumhuriyetin boy gösterdiği yıllarda, böylesi halkçı yönetimlerden yoksun olan ülkelerin sayısı da az değil. O yıllarda, bu ülkeler arasında içine Makedonya'yı da kapsayan Krallık Yugoslavya'nın da bulunduğu bilinen bir gerçektir. Yugoslavya'da Türk olmayan aydınlar arasından çıkan kalem erleri, Atatürk'ün yapıtını kendi ortamlarında dile getirip değerinden söz ediyorlardı. Onun yapıtında, insanlığa yeni çevrenlerin açıldığını gören, o dönemin Yugoslavya'sında yaşayan öteki ezik halklar arasında Türkler de bulunuyorlardı. Onlar ana ülkelerinde yenileşmeyi içten yaşayarak, bu yenileşmeyi aralarında dile getirmek gereksinimini de duyuyorlardı.

Yugoslavya'daki Türk olmayan aydınlardan kaynaklanan yazılar, Atatürk'ün çalışmalarını kendi çevrelerinde ve değerinden bahsediyordu. O yıllarda bu ülkeler arasında Kuzey Makedonya dahil Yugoslavya Krallığı'nın olduğu bilinen bir gerçektir. Yugoslavya'daki Türk olmayan aydınlardan kaynaklanan yazılar, Atatürk'ün çalışmalarını kendi çevrelerinde ve değerinden bahsediyordu. Eserde Türkler, o dönemden Yugoslavya'da yaşayan diğer ezilmiş mazlum halklar arasındaydı. Onlar da aynı şeyleri hissettiklerini ifade ediyor aynı ifadeleri dürüstçe bu yeniliği kendi ülkesinde içtenlikle deneyimlediler.

Her ulusta şiire bir bağlılık sezilmektedir. Şiire olan bağlılık Türkiye'de biraz daha büyük olsa gerek. Kuzey Makedonya'da hakların ciddi olarak kısıtlandığı bir dönemde, Türk halkı kendi dilinin yitirilmemesini, özellikle halk yazını türünden örneklerle sağlıyor. Bunu şiirleştirip türküleştirmeye çalışmıştır: (Engüllü, e-türkçe sözlükler).

"... Anadolu mert yeridir
Kemal Paşa rehberidir
Ordumuz da nam kazandı
Çünkü anın her yeridir.
İstihkâmın içi derin
Kurşun yağar karın karın
Biz kurşundan çekinmeyiz
Kader ne ise bulur yerin.
Pek şanlıyız,
Pek namlıyız...

SONUÇ

İzzet Avni Engüllü çağdaşlarından farklı olarak kültürlü ve sadık ailenin çocuğu olarak büyürken bilinçaltı milli ve dini kültürel kimlikle beslenmiştir. Engüllü sanat hayatının ilk yıllarında Yugoslavya'nın tek partili dikta rejiminin gereği olarak güdümlü edebiyatın yazarlarından biri olarak görünse de şiirlerinde millî ve dinî olanı bir şekilde haykırmaya çalışmıştır. Onun hayatında Yücel Hareketi'nin büyük etkisi olmuştur.

Yugoslavya'da Türk-İslam kimliğini müdafaa etmek için kurulan bu hareket içinde yer alan kişiler ise Engüllü'yü talebelik yıllarında yetiştiren öğretmenlerdi. Yugoslavya döneminde daha ilk okulda iken Türklük uğruna hapis yatan bir tarih öğretmeninden bahsederken Türk milletinin yüceliğini öğrenmiştir. Bu öğretmenler hakkında Engüllü'nün şiirlerinde ve diğer yazılarında sıkça bahsedilmektedir Makedonya'daki Türk vatandaşlarına baskı rejimi uygulayarak Türk kimliklerinden uzaklaştırmak istenilmiştir. Dolayısıyla anavatanımızdan da kopartılmak istenilmiştir. Yanlış bilgilerle dolu olan tarih kitapları Türkiye düşmanı bir kitle yetiştirilmeye çalışılmıştır. Bazı ırkçı ve komünist düşünceli Arnavutlar da, buna dahil olmuştur. Kuzey Makedonya'da farklı dinlerden ve milletlerden insanlar bir arada yaşamaktadır. Böyle bir ortamda bile Engüllü'nün önceliği insanlık ortak paydası olmuştur. Bunu özellikle sanatçımız çocuklar için yazdığı eserlerinde hep ön planda tutmuştur.

Avni Engüllü, sanat ve edebiyat çalışmaları yanı sıra sivil toplum örgütlerindeki çalışmalarıyla ve gazeteci kimliğiyle de kendini tanıtmaya çalışmıştır. Ancak onun üzerinde tam manasıyla araştırılıp üzerinde yeterli çalışmaların yapılmadığını görürüz. Umarız ki, genç araştırmacılarımız onun hakkında daha geniş bilgiler edinip bir monografi yayınlarlar.

AVNİ ENGÜLLÜ'NÜN BÜTÜN ESERLERİ

Avni Engüllü'nün Kitapları

İlk, Üsküp 1972, 63 s., “Birlik” Türkçe Yayınları Kurulu, Sesler Dizisi:I
Kitap:6

Heyet Üyeleri: Kâmuran Tahir-Mustafa Karahasan-İlhami Emin,
Sorumlu Yazar: Necati Zekeriya, Teknik Sorumlu: Enver Ahmet.

Söğüt Altı, Üsküp 1974, 76 s., “Birlik” Türkçe Yayınları Kurulu, Sesler
Nesir Dizisi:I Teknik Sorumlu: Enver Ahmet, Sorumlu Yazar: İlhami Emin.

Mete, Üsküp 1983, 36 s., Üsküp “Nova Makedoniya” Yayınları “Birlik” Birleşik Emek Esas Örgütü Yayını, “Birlik” Yayınları, “Tomurcuk” Dizisi Teknik Sorumlu: Erdoğan Nezir, Sorumlu Yazar: Suat Engüllü

Dört Mevsim, Priştine-KOSOVA 1984, 48 s., Tan GYİÖ Kitap Dizisi Yayınları. Kapak ve Teknik Sorumlu: Davut Hamolar, Düzelti: Naile İlyas, Yönetmen: Nevzat Hüdaverdi, Yazı Kurulu: İskender Muzbeğ-Ağim R. Yeşeren-Şemsi Meciyar-Hayrettin Gaş-Enver Baki

Türkülerle Büyüyelim, İlkokullar İçin Müzik Kitabı, Üsküp 1984, 120 s, “Prosvetno Delo” yayınevi; II. Baskı Üsküp 1995, “Prosvetno Delo” yayınevi. Kapak Düzeni: Rizovski Zoran, Korektör: Vildan Hacımuhammed, Düzenleyen: İsmail Zekeriya, Denetleyenler: Aysel Recep, Mehmed Manev, Müşerref Arslanay, Elyazıyı tekrardan gözden geçiren: Aysel Veli Recep, Resimleyen: Rizovski Zoran-Bogoevski İliya.

İn misin Cin misin, Üsküp 1985,48 s., Üsküp “Nova Makedoniya” Yayınları “Birlik” Birleşik Emek Esas Örgütü Yayını, “Birlik” Yayınları “Sesler” Dizisi. Kapak: Mustafa Asim, Eleştiri: Şükrü Ramo-Fahri Ali, Düzelti: Gülistan Dalip.

Yarı Kalan Düşünceler, Üsküp 1993, 52 s., Üsküp “Nova Makedoniya” GYŞ “Birlik” Yayınları “Sesler” Dizisi. Eleştiri: Fahri Ali, Kapak: İsmet Ramiseviç, Düzelti: Gülten Halim

Demet Demet, Üsküp 1994, 160 s., Üsküp “Nova Makedoniya” GYŞ “Birlik” Yayınları “Birlik” Dizisi. Kapak: İsmet Ramiseviç, Teknik Sorumlu: İsmet Ramiseviç, Düzelti: Gülistan Dalip,

Yarı Kalan Mısrallar, Skopje 2004, 80 s., “Delfina 3” Yayıncılık ve Grafik etkinlikleri Ticaret Şirketi Yayını.

Yrd. Doç. Dr. Zeki Gürel “Kültür Adamı Şair Yazar ve Gazeteci Avni Engüllü”, s. 65–72.

Sorumlu Yazar: Sveto Stamenov, Ön kapak: Cezayir’de bilinmeyenlerle dolu bir şehrin uçaktan çekilmiş fotoğrafı, arka kapak: Gökhan Salman: Şairin portresi

Dermeyan, Üsküp 2009, 321 s., MATÜSİTEB Makedonya Türk Sivil Toplum Teşkilatları Birliği Yayını No: 7 Sunuş: Süleyman Baki, s. 5. Mizanpaj ve kapak tasarımı: Halil Berişa

Mütemmim Cüzler, Üsküp 2006 (Yayına hazır kitap)

Çeviri:

Pero Korobar, **Ratsin**, Çeviren ve şiirleri Türkçeleştiren: Avni Engüllü, Üsküp 1985, 52 s., Üsküp “Nova Makedoniya” GYB ÇÖ “Birlik” Birleşik Emek Esas Örgütü “Birlik” Yayınları “Birlik” Dizisi.

Çeviri eleştirisi: Fahri Ali, Sorumlu Yazar: Vefki Hasan-Suat Engüllü,
Teknik sorumlu: Erdoğan Nezir, Düzelti: Gülistan Dalip

B. Avni Engüllü'nün Dergi ve Gazetelerde Yayımlanan Şiir, Hikâye ve Yazıları

Köprü Dergisi

“Üsküp Türk Tiyatrosu'nun Çınarı...”, **Köprü**, Temmuz-Ağustos-Eylül 2005, Yıl: 3, Sayı: 9

“Üsküp'ün Ortasında Burmalı Cami”, **Köprü**, Ocak 2006, Y. 4, S. 17, s. 6-7.

“Evden Okula-Öğrenciden Öğretmene”, **Köprü**, Ocak-Şubat 2006, Y. 4, S. 10, s. 9.

“İdris Hoca Derken Birçok Şeyi Anmak”, **Köprü Hafız İdris Hocaefendi Özel Eki**, Ocak-Şubat 2006, Y. 4, S. 10, s. 19-21.

“Şairimiz Avni Engüllü İle Makedonya Türk Edebiyatı Hakkında Söyleşi”, **Köprü**, Ağustos 2006, Yıl: 4, Sayı: 15, s. 5-6.

“Vodno Dağı”, **Köprü**, Ağustos 2006, Yıl: 4, Sayı: 15, s. 5-6.

“İhlamurların Üsküp Hatırlatması”, **Köprü**, Haziran-Temmuz 2006, Yıl:4, Sayı: 14, s.25.

“N.R. Gürel'de Şiir ve Şiirde Üsküp”, **Köprü**, Haziran-Temmuz 2006, Yıl:4, Sayı: 14, s.45.

“Üsküb'ün Ortasında Burmalı Cami”, **Köprü**, Ekim 2006, Yıl: 4, Sayı: 17, s. 6-7.

“Mısralarla Yağan Üsküp”, **Köprü**, Eylül 2006, Yıl: 4, Sayı: 16, s.13.

“Bana Bir Tutam Hayal Gönder”, **Köprü**, Mayıs 2006, Yıl: 4, Sayı: 13, s.13.

“Üsküplü Şairin Doğduğu Şehre 1997'de Hayali Ziyareti veya Yahya Kemal Beyatlı Gene Üsküp'te”. **Köprü**, Ocak 2006, Y. 4, S. 19, s. 2-5.

“Düşen Cemreler”, **Köprü**, Nisan 2007, Yıl: 5, Sayı: 23, s. 13.

“İlgi Merkezimizdeki Kültür Merkezi”, **Köprü**, Ocak 2007, Y. 5, S. 20, s. 4-7.

“Üsküp'te Üç Noktadan”, **Köprü**, Mart 2009, Yıl: 7, Sayı: 32, s. 37.

“Üsküp Türk Tiyatrosu'nun Çınarı...”, **Köprü**, Ocak-Şubat-Mart 2011, Yıl: 9, Sayı: 47, s.28-29.

“Üsküp'te Asırların Tanıdığı Yaşlı Çınar”, **Köprü**, Ocak-Şubat-Mart 2011, Yıl: 9, Sayı: 47, s.36.

“Heeey ... keller...”, **Köprü**, Nisan-Mayıs-Haziran 2011, Yıl: 9, Sayı: 48, s.34.

“Üsküp’te Üç Noktadan”, **Köprü**, Temmuz-Ağustos-Eylül 2011, Yıl: 9, Sayı: 49, s. 41.

“Handan Kayakökü İle İmportaj...”, **Köprü**, Şubat 2010, Yıl:8, Sayı: 41, s.22–25.

“Avni Engüllü İle Söyleşi”, **Köprü**, Mart 2010, Y.8, S.42, s. 9–13.

“Dilimizi Kullanmak”, **Köprü**, Mart 2010, Y.8, S.42, s. 24–27.

El-Hilal Dergisi

“Makedonya’da Mezar Nişanları Tarihi Geçmişimizi Bugüne Ulaştıran Kültür Kalıtımı”, **El-Hilâl Dergisi**, Üsküp-MAKEDONYA, May-Yuni 1990, Yıl: 4, Sayı: 19, s.14.

“Biz Dünyadan Gider Olduk Kalanlara Selam Olsun: Hak Yolundaki Yunus”, **El-Hilal**, Januari-Februari 1991, Yıl: 4, Sayı: 23, s. 18.

“Bir Zamanın Ramazanı Dedelinin Züfürçüleri”, **El-Hilal**, Mart 1991, Yıl: 4, Sayı: 24, s. 16.

“Taptuğunun Yunusu”, **El-Hilal**, Mart 1991, Yıl: 4, Sayı: 24, s. 18.

“UNESCO 1991 Godina Na Yunus Emre Da Sakame”, **El-Hilal**, Mart 1991, Yıl: 4, Sayı: 25, s. 14.

“Bir Zamanın Bayramını Anarken: Bayram Yine O Bayram”. **El-Hilal**, Mart 1991, Yıl: 4, Sayı: 25, s. 16.

“Halkın Diliyle Konuşan Yunus”, **El-Hilal**, Mart 1991, Yıl: 4, Sayı: 25, s. 18.

“Yunus Emre’nin Türk Tasavvuf Edebiyatındaki Yeri”, **El-Hilal**, May 1991, Yıl: 4, Sayı: 26, s. 18.

“Halkın Diliyle Konuşan Yunus”, **El-Hilal**, Juli 1991, Yıl: 4, Sayı: 27–28, s. 18.

“Yunus’un İnanıcı-İnanışı”, **El-Hilal**, Avgust 1991, Yıl: 4, Sayı: 29, s. 18.

“Adı Güzel Kendi Güzel Muhammed”, **El-Hilal**, Septemvir 1991, Yıl: 4, Sayı: 30, s. 18.

“Derviş Yunus”, **El-Hilal**, Oktavır-Novemvir 1991, Yıl: 4, Sayı: 31–32, s. 22.

“Yunus ve Şiirinin Bazılarını Düşündürmesi”, **El-Hilal**, Dekemvir 1991, Yıl: 4, Sayı: 33, s. 22.

Sesler Dergisi

“Dedikodu”, **Sesler**, Mart 1966, S: 4, s. 25–29.

“Sögüt Altı İki Sandalye Bir Masa”, **Sesler**, Ekim 1970, S: 49, s. 53–57.

“Asena”, **Sesler**, Ocak 1978, S: 122, s. 17–25.

“Kapıcık”, “Görüntü”, **Sesler**, Ocak 1966, S: 2, s. 23.

“Sana Hep Sana”, “Sen Acun Ben”, “İstek”, İstek Ardında”, Alinyazısı Üstüne”, “Ölen Birine”, Dedemin Türküsü”, “Sana İki Atasözü”, **Sesler**, Şubat 1967, S: 13, s. 26–28.

“Şiirlerinde Yatan Birine”, “Hep O Şarkı”, “Dünya Sen ve Ben”, “Her Adımda Bir Gölge”, “Kim Ağlarsa Ağlasın”, “Yine Sana Yalnız Sana”, “Bir Kezda Yurdum İçin”, “Sonuç”, “İçimde Senden Kalan”, **Sesler**, Mart 1968, S: 23, s. 50–52.

“Düş Olaylar Düş Olsun”, “Kutsi”, “Rufai Tekkesinden”, “Hep O Giz”, “Bir Varmış Bir Yokmuş”, “Başlıksız Şiir”, “Yaşamda Sezdiklerim”, **Sesler**, Şubat 1968, S: 26, s. 15–16.

“Hep O Senin Çektiklerin”, “Toreador”, “Yaşama Veda”, **Sesler**, Eylül 1968, S: 28, s. 34–35.

“Ağacı Çiçeği Deniz Kadar Severim”, “Dedemin Dedesi”, “Bu Sabah Erkenden Bir Çocuk Çıkarıldı Denizden”, “Senin Kiden Ayrılmı Olmazsa Benim Anlayışım Olamaz”, **Sesler**, Ocak 1969, S: 32, s. 29.

“Bir Depremin Kalan İzleri”, “Seninkinden Ayrılmı Olmazsa Benim Ayrılışım Olmaz”, “Birinci Larışık”, “Doğanın Sıkıntıyla Neşesi”, “Sevdiğim Kız Bu Türküyü Söyledi”, “Bu Sabah Erkenden Bir Çocuk Çıkarıldı Denizden”, **Sesler**, Nisan 1969, S: 35, s. 47–48.

“Her şey Eskisi Gibi Sevgilim”, “Değişiklik”, “Yine Yağmur”, “Günler”, “Yağmurla Sesiz”, **Sesler**, Aralık 1969, S: 41, s. 56–57.

“Bir Sevgi Vardı”, **Sesler**, Mart 1970, S: 44, s.4–43.

“Bir Kentte Bir de O Kentte Tanıdığım Kıza”, **Sesler**, Ocak 1971, S: 52, s. 27–28.

“Bir Gecede Belirenler”, “Günlük Haberler”, “Hiç de Yarsız”, “Seçmelerden Yana Bir Çocuk Yaşayacak”, “Dıştan Gelen Yankılar”, “Senin Adınla Başlıyorum”, “Senden Yana”, “O ya da Önsezi”, **Sesler**, Mart 1971, S: 54, s. 25–28.

“Samsun’da Bir Gün”, “Anımsamalar”, “Ya On Altı Ya On Yedi”, “Benden Söz Ederken”, “Hey Bu Şiir Sanadır”, “İlk Ayrılış Şiiri”, “İkinci Umut”, “Düş”, “Özlü Söz”, “Trafik Kazası”, “Papatya”, “Bugün”, “Yaşam-Yaşam-Ölüm”, “Bir Solukta Söylediklerim”, “Sen”, “Seni Üzgün Gördüm”,

“Bekleyiş”, “Birine”, “Özleyiş”, “Beni Sevmezsen”, “Karışık”, “Bir Şeyler”, “Bugünden Sonra”, “Kişilik”, “Sabah Gün Gece”, “Ayrılış”, “Bitmeyen Geceler”, “Yaşlılık”, “İki Yıldız Gördüğüm Oldu mu Sen Gelirsin Aklıma”, **Sesler**, Nisan 1971, S: 55, s. 34-42.

“Türkü”, “Kırım”, “Doğacak Her şey İyi Olurdu Gözler Kötü Görmeseydi”, “Bilinmeyen”, “Mişliden”, **Sesler**, Mayıs-Haziran 1971, S: 56-57, s. 57-59.

“Dokuz Deli Söyleyişi”, **Sesler**, Şubat 1974, S: 83, s. 21-22.

“Yörüklerde Dügün”, **Sesler**, Ocak 1974, S: 82, s. 103-107.

“Evllenme Bir de Dügüne İlişkin Atasözleri ve Deyimler”, **Sesler**, Mart 1974, S: 84, s. 118-122.

“İvo Andriç’i Tanımak İçin Nobelçi Olmasını Beklemeliydim”, (Avni Engüllü’nün Radyo Konuşması), **Sesler**, Nisan 1975, S: 95, s. 88-97.

“Bir Varmış Bir Yokmuştan”, “Anımsamalar”, “Dokuz Deli Söyleyişi”, **Sesler**, Eylül 1975, S: 59-61.

“Özgürlüğün Sözlük Dışı Anlamı”, **Sesler**, Kasım 1975, S: 100, s. 25.

“İtalya Arnavutlarının Çağdaş Şiirinden Örnekler”, **Sesler**, Eylül 1977, S: 118, s. 83.

“İnsancıl Halkçı Ozan Kansu’yu Tanıyabildim”, **Sesler**, Şubat-Mart 1978, S: 123-124, s. 1017-108.

“Ayşe”, “Fatma”, “Şerife”, **Sesler**, Şubat-Mart 1978, S: 123-124, s. 97-99.

“Ocaktan Kalanlar”, **Sesler**, Şubat-Mart 1978, S: 123-124, s. 61-62.

“Şubat ve Marttan Kalanlar”, **Sesler**, Nisan-Mayıs 1978, S: 125-126, s. 105-109.

“Sonsuzluk Önündeki Duvar”, **Sesler**, Haziran-Eylül 1978, S: 127-128, s. 121-125.

“Ekim-Kasımdan Kalanlar”, **Sesler**, Aralık 1978, S: 131, s. 91-95.

“Emeğimiz İle Alındaki Terimiz”, **Sesler**, Mayıs-Haziran 1979, S: 136-137, s.35.

“Tito ile Gençlik Adına”, **Sesler**, Mayıs 1980, S: 146, s. 111.

“Ve Bir Gala Sunuluşu Görebildik”, **Sesler**, Kasım 1980, S: 150, s. 83-86.

“Tito Kimdir Tito Nedir?”, **Sesler**, Mayıs 1981, S: 156, s. 93.

“İvo Andriç’in ‘Irgat Siman’ı Sahnede”, **Sesler**, Ocak 1982, S: 162, s. 35-40.

“İrfan Belür’ün ‘Memet’ Oyununu Düşünürken”, **Sesler**, Şubat 1982, S: 163, s. 99-103.

- “Tito İle Gençlik Adına”, **Sesler**, Nisan 1982, S: 165, s. 5.
- “23. MESS Üstüne Dururken”, **Sesler**, Nisan 1982, S: 165, s. 87–90.
- “Çağdaş Ozan Nikita Stanesku”, **Sesler**, Eylül 1982, S: 168, s. 35–36.
- “Zoraki Hekim mi Zoraki Güldürü mü?”, **Sesler**, Kasım 1982, S: 170, s.119–123.
- “Vindsor’un Şen Kadınları”, **Sesler**, Oçak 1983, S: 172i s.67–71.
- “Özdemir Asaf’ın Deyişleriyle”, **Sesler**, Mayıs 1983, S: 176, s. 85–88.
- “İki Struga Gösterisi Arasında Türk Halk Şiiri”, **Sesler**, Eylül 1983, S:178, s. 57–58.
- “Tagore Ülkesinin Bir Ünlü Ozanı: Saççidanand Hiranand Vatsyayan ‘Ağyey’, **Sesler** Eylül 1983, S: 178, s. 29–32.
- “Milliyet’in Sanat Dergisine Bakış”, **Sesler**, Ocak 1984, S: 182, s. 95–99.
- “Sovremenost Dergisinin Getirdikleri”, **Sesler**, Şubat 1984, S: 183, s. 107–110.
- “Stremlyenya Dergisi Sayfalarında”, **Sesler**, Mart 1984, S: 184, s. 125–128.
- “Reviya Dergisinin Getirdikleri”, **Sesler**, Nisan 1984, S: 185, s. 117–119.
- “Yüceleme”, “Dostluk Üstüne”, “Yaşamayı Öğrenmek”, “Bir Başka İnsanlık”, “Kırılan Doğru”, “Büklüm Büklüm İçimiz”, **Sesler**, Nisan 1984, S: 185, s. 45–47.
- “Yeniğün Sanat Kültürel Yaşamın Yeni Zenginliği”, **Sesler**, Mayıs 1984, S: 186, s. 118–131.
- “Republikada Bir Yazın Sofrası”, Haziran 1984, **Sesler**, S: 187, s. 115–118.
- “İnsan Düşünerek”, “Naviliğe Doğru”, “Dillerde Türkü Olmak”, **Sesler**, Eylül 1984, S: 188, s. 47-49.
- “Yamaç’ın Getirdikleri”, **Sesler**, Eylül 1984, S: 188, s. 120–123.
- “Günlü Geceli”, “Karman Çorman”, **Sesler**, Ekim 1884, S: 189, s. 19–20.
- “Kopukluğu Yaşamak”, “Binbir Gece Masalı”, **Sesler**, Kasım 1984, S: 190, s. 17–19.
- “Yazınımızdan Örneklerin ‘İnanç’ta sergilenmesi”, **Sesler**, Aralık 1984, S: 191, s. 106–109.
- “Şiirleri Dışında Ümit Yaşar’la İlk ve Son Karşılaşmam”, **Seler**, Ocak 1985, S: 192, s. 52-57.

“Knijevne Novine’de Yer Alan Yazılar”, **Sesler**, Şubat 1985, S: 193, s. 111–114.

“Makedonya Makedonya Sana Selam Söyler Konya”, **Sesler**, Mart 1985, S: 194, s. 66–68.

“Müfettiş’i Bir Yenice Yaşamak”, **Sesler**, Nisan 1985, S: 195, 103–107.

“Odyek Dergisini Okurken”, **Sesler**, Mayıs 1985, S: 196, s. 155–157.

“Kulturen Jivot Dergisinde Okurun Bulacakları”, **Sesler**, Haziran 1985, S: 197, s. 123–125.

“Knijevne Novine’de Neler Var”, **Sesler**, Ekim 1985, S: 199, s. 107–109.

“Yedi İklim Bir Solukta”, **Sesler**, Kasım 1985, S: 200, s. 85–86.

“Fadıl Hacıç’in ‘Tarak’ Adlı Güldürüsü İle Halklar Tiyatrosunun Türk Dıramı Kolunda Yeni Soluk”, **Sesler**, Ocak 1986, S: 202, s. 55-61.

“Dize Dize Mevlana’yı Söylemek”, **Sesler**, Mart 1986, S: 204, s. 23–24.

“Konya sazı ve Türküleri Kitabı ve Bu Gelişimin Önemi Üstüne Birkaç Söz”, **Sesler**, Nisan 1986, S: 205, s. 97–100.

“Bir Yeni Kitap: Trabzonlu Kemenceden”, **Sesler**, Mayıs 1986, S: 206, s. 81–83.

“Kültür Hazinesi Ülkenin Özel Zenginliği Olarak Sayılmaktadır (Emin Salik İle Söyleşi)”, **Sesler**, Şubat 1986, S: 203, s. 5-13.

“Millî Kültür Dergisinde Struga Şiir Akşamları”, **Sesler**, Haziran 1986, S: 207, s. 115–117.

“Kentaltı Şiirsel Patlamaları”, **Sesler**, Eylül 1986, S: 208, s. 31–38.

“Kıyı’dan Gelen Sesler”, **Sesler**, Aralık 1986, S: 211, s. 117–120.

“Aklıma Çocuklar Geliyor”, “Uçar Gider”, “Yayıla Durur”, **Sesler**, Şubat 1987, S: 213, s. 25-26.

“Kadıncıklar Denen Gerçekçi Bir Anlatım”, **Sesler**, Mart 1988, S: 224, s. 61–67.

“Halklar Tiyatrosu Türk Dramı Türkiye Yolculuğundan Başarı İle Döndü”, **Sesler**, Haziran 1988, S: 227, s. 59–66.

“Necati Zekeriya’nın Şiirli Abecesi”, **Sesler**, Ekim 1988, S: 229, s. 37–42.

“Yugoslavya Türk Halk Şiirinde Atatürk Konusuna Bir Bakış”, **Sesler**, Kasım 1988, S: 230, s. 28–41.

“Yazınımızda Tiyatro Türünde ‘Aliş’”, **Sesler**, Mayıs 1989, S: 236, s.46-54.

“Büklüm Büklüm İçimiz”, **Sesler**, Ocak-Şubat 1990, S: 242–243, s. 93.

“Yugoslavya Türk Halkı Şiirinde Atatürk”, **Sesler**, Kasım-Aralık 1991, S: 260–261, s. 5–19.

“Makedon Türk Şiirinde Atatürk Konusunda Örneklemelerle Genel Bir Bakış”, **Sesler**, Şubat 1996, S: 303, s.57–64.

“Entipüften’de R. Emin’in Çizdiği Ebekuşağı”, **Sesler**, Ocak-Şubat 1997, S: 312–313, s. 59–60.

“Şeker Bayramları”, **Sesler**, Şubat 2001, S: 329, s. 21–22.

“Üç Hanım Edebiyatçıyla Bir Buluşma”, **Sesler**, Mart 2001, S: 330, s. 5–12.

“Naat”, **Sesler**, Nisan 2001, S: 331, s. 33–37.

“Balkan Hıristiyan Topluluklarda Ulahlar Onların Osmanlı İle Temasları ve Osmanlı Devleti’nde Azınlık Olarak Konumları”, **Sesler**, Ocak 2001, Yıl: 36, Sayı: 328, s.33–42.

“Ah O Eski Bayramlar”, **Sesler**, Şubat 2001, Yıl: 36, Sayı: 329, s.19–23.

Çeviriler

Aç, Karol “İnşaatçıya Balat”, **Sesler**, Ekim 1985, S:199, s.32-33..

Arbul, Yevska Olga “Doğanın Gözü”, “Mektup”, “Falci”, “Beddua”, **Sesler**, Şubat 1984, S:183, s. 31-34.

Avramesku, Mihay “Suçsuzluk”, **Sesler**, Ekim 1985, S:199, s. 28-29.

Babinka, Mihail “Gençlik Anno Domini”, **Sesler**, Ekim 1985, S:199, s. 31.

Çalovski, Todor “Büyülü Sınır”, “Kardeşlerime Seslenişim”, “Anlar”, “Ormandaki Adama”, “Pek Hızlıca”, **Sesler**, Kasım-Aralık 1989, S.: 240-241, s. 63-66.

Delaliç, Munib “Gecenin Gözü Cıvıldıyor”, “Soluyor”, “Yeniden Ev”, **Sesler**, Ocak 1988, S: 222, s. 65-66.

Delaliç, Munib “Gecenin Gözü”, “Cıvıldıyor”, “Soluyor”, “Yeniden Ev”, **Sesler**, Ocak-Şubat 1993, S: 272-273, s. 130-132.

Entsenberger, Hans Magnus “Körlemesine”, “Milde Classe Blues”, “Geleceğin İzi”, “Bir Taş Masada”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 26-29.

Flora, Radu “Kumsaatlerinin Oyunu”, **Sesler**, Ekim 1985, S: 199, s. 30.

Gaytani, Adem “Tito”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 16-17.

Gaytani, Adem “At”, “Tam Daha Yüzyıl Yaşlı Duyuyorum Kendimi”, “Hava”, “Sınırsız Dünya”, “Bıçak”, “Zaman”, “Duvar Resmi”, “Efsane”, **Sesler**, Mart 1987, S: 124, s. 96-103.

Guleski, Sotir “Şardağı Ağıtı”, **Sesler**, Ocak 1976, S: 102, s.86-91.

Gutaly, Deyan “Ölüm”, Trendeki Olay”, **Sesler**, Nisan 1987, S: 205, s. 131-132.

Güzel, Bogomil “Barışçılar”, “Londra”, “1965 Yılıbaşı”, **Sesler**, Eylül 1987, S: 218, s. 19-22.

Hronyets, Vikâzoslav “Kahve Değirmeni”, **Sesler**, Ekim 1985, S: 199, s. 35.

İbrişimoviç, Necat “Kilim”, **Sesler**, Haziran 1989, S:237, s. 39-48.

İlyeş, Gyula “Eş”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 20-21.

İvanovski, İvan “Tanrıça Taliya’ya Sadık”, **Sesler**, Kasım 1987, S: 220, s. 75-78.

Karaciç, Radovan “Yaprak Dökümü”, “Fransa”, **Sesler**, Nisan 1987, S: 215, s.99-101.

Kletnikov, Eftim “Kutsallık”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 25.

Koneski, Blaje “İslav Yazın Dillerinin Gelişmesinde Makedon Dili”, **Sesler**, Ekim 1979, S: 139, s. 35-55.

Kostov, Vladimir “Olimpiyat Kancıkları”, **Sesler**, Nisan 1980, S:145, s. 105-110. Koşuta, Miroslav “Seçtiği Yok”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 24.

Laliç, Mihaylov “Özgürlük”, **Sesler**, Eylül 1979, S: 138, s. 39-42.

Lazorov, Risto “Yana İçimde Olunca”, **Sesler**, Kasım 1980, S: 150, s. 73-74.

Panovski, Dane “Arseniy Yovkov’un Yazın Görüşleri”, **Sesler**, Nisan 1980, S: 145, s. 118-120.

Psarev, Görce “Meraklı Ana ve Tabut”, **Sesler**, Haziran 1985, S: 197, s. 69-76.

Popovska, Solzitsa “Anlaşmazlık”, **Sesler**, Kasım 1986, s. 53-56.

Popovski, Ante “Yosip Broz Tito’ya Anıt”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 29-31.

Puncar, Prtko Voyniç “Renkler Kalıyor”, **Sesler**, Ekim 1985, S: 199, s. 34.

Rab, Juja “Burada Kalana Armağan”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 21-22.

Sengor, Leopold Sedar “Tam Tam Delicisi”, “Saat Beş”, “Ne Yapıyorsun”, **Sesler**, Ekim 1986, S: 209, s. 29-31.

Silyanovski, Lyupço “Kendi Düşüncelerinden Yaşayana, Tanrı Rahmet Eyleye”, **Sesler**, Şubat 1986, S: 203, s. 52-57.

Simyonovski, Stoymir “Kirpi Otu”, **Sesler**, Aralık 1975, S: 101, s. 10-16.

Singh, Şaşmer Bahadır “Henüz Tamamlanmış Değilim”, **Sesler**, Eylül 1980, S: 148, s. 18-19.

Stanesku, Nikita “Türkü”, “Korku”, “Taşlık Ovada”, “Er ile Kuş”, “Acıklı Selvi Türküsü”, “Dua”, “Menet Adsız Sürtüşme”, **Sesler**, Eylül 1982, S: 168, s. 35-38.

Şuplinova, Evgeniya “Sen”, “Değme”, “Gece Duası”, “Huzursuzluk”, “Yalnız”, “Her Şey”, “O Gün”, “Ergovan”, “Ozan”, “Sana Deniz Derim”, **Sesler**, Mart 1980, S: 144, s.31-34.

Trist, Ervin “Hep Birlikte”, **Sesler**, Aralık 1988, S: 231, s. 23.

Ugrinova, Skalovska Radmila “Bizde de Dünyada Eski İslav Dili”, **Sesler**, Mart 1977, S: 114, s. 48–53.

Uroseviç, Vlado “Yaz Yağmuru”, “Kentte Gün Batımı”, “Kentler”, “Öğlen Sonrası Kokular”, **Sesler**, Eylül, 1987, S: 218, s. 23-26.

Uyko, Vorea “Dördüncü Olurum”, **Sesler**, Eylül 1977, S: 118, s. 85.

Vereş, Şaşa “Kırleka’nın Gölgesinde”, **Sesler**, Ocak 1982, S: 162, s. 93–115.

Veşoviç, Makro “Eseks, İdamdan Önceki Akşam”, “İnsan Bakışlarını Özlemek”, **Sesler**, Nisan 1987, S: 215, s. 113–115.

Vetmo, Duško “İlk Yaz”, **Sesler**, Eylül 1977, S: 118, s. 83–84.

Vladova, Yadranka “Kole Nedelkovski’nin Dünyayı Yürüyerek Gezmek Şiiri”, **Sesler**, Haziran 1987, S: 217, s. 105-110.

Zdravkovski, Tsane “Gece Yarısı Hıçkırıkları”, **Sesler**, 1980, S: 145, s. 122-128.

KAYNAKÇA

Ago, Arif (1990), “Savaş Sonrası Dönemde Makedonya Sosyalist Cumhuriyeti’nde Yaşayan Türk Halkı Edebiyatının Gelişimi”, *Sesler Dergisi*, Eylül-Ekim Y: 26, Üsküp.

Zekeriya, Necati (1985). Çiğdem Çocuk Şiirimiz Güldestesi, s.117-123, *Tan Yayınevi*, Priştine-Kosovo.

Engüllü, Suat (1994). Sevdayı Muhabbet, *Birlik Yayınları* Üsküp-Makedonya.

Hafız, Nimetullah (1985). Yugoslavya Türk Şiirinde Devrim, *Birlik Yayınları*. Üsküp.

Hayber, Abdülkadir., (1984). “Yugoslavya Türklerinin Edebiyatına Dair”, *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Ankara.

Geçmişten Günümüze Balkanlarda Türkçenin Süreli Yayınlarıdaki Yeri ve Önemi *Sempozyumu Tebliğ Kitabı* 11–14 Mayıs 2017, Bosna Hersek/Zenica, Editör: Murat Sedat Sert, Sarajevo .

Gürel,Zeki, Gürel Nazlı.Rana. (2020). Mütemmim Cüzler, Avni Engüllü Hayatı, Sanatı ve Eserleri, *Yeni Balkan yayınları*, Üsküp.

Gürel, Zeki Dr., Nazlı Rana (2004). İlk Adım, , s. 74–79, *Namık Efendi Eğitim Kültür Sanat ve Spor Derneği Yayınları*. Yukarı Banitsa-Makedonya.

Gürel, Yrd. Doç. Dr. Zeki (2014). Şangrak Türk Dünyası Çocuk Edebiyatına Giriş, *Avrasya Kütüphaneciler Birliği Yayını*, Ankara.

Gürel, Zeki (2017).Adım Adım Şiirler, , s.146-150, *Namık Efendi Eğitim Kültür Sanat ve Spor Derneği Yayını*, Yukarı Banitsa–Makedonya.

Gürel Zeki (2018) “Makedonya’da Türk Edebiyatı ve Avni Engüllü”, *İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, Karabük, Şubat, Sayı: 8.

İz Savremene Turske Poezije u Jugoslaviji, Odogovorni Urednik: Miroslav Toholj, (1987), *Sarajevski Dani Poezije Yayını*, Sarajevo.

İsen Prof. Dr. Mustafa (1997) Ötelerden Bir Ses Divan Edebiyatı ve Balkanlarda Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Ankara, *Akçağ Yayınları*.

İsen Mustafa,Tûbâ Işinsu İsen (2002), Balkanlarda Türk Çocuk Hikâyeleri Antolojisi, *Grafiker Yayınları*, Ankara.

İsen, Mustafa. İsen Tuba Işinsu (2001) Balkanlarda Türk Çocuk Şiiri Antolojisi, *Grafiker Yayınları* \ Ankara.

Karakuş Ertuğrul (2013) Sesler Dergisi Bibliyografyası Makedonya ve Kosova Türklerinin Avazı, Paradiğma Yayınları, Edirne.

İsen Mustafa, Engüllü Suat (1997) Türkiye Dışındaki Türk Edebiyatları Antolojisi Makedonya Yugoslavya (Kosova) Türk Edebiyatı, C. 7, *TC Kültür Bakanlığı Yayını*. Ankara

Makedonya Türk Edebiyatı Bir Demet Şiir (2008) Seçki ve Giriş: Abdülkadir Hayber, *NİD “Mikena” yayınları*, Manastır.

Karakuş Yrd. Doç. Dr. Ertuğrul (2015) Makedonya Türk Edebiyatında Üçüncüler, *Yeni Balkan Yayınları*, Üsküp.

Kaya Fahri (1990) Yugoslavya Türk Hikâyesi Antolojisi, *Birlik Yayınları*, Üsküp.

Kaya Fahri (1992)Yugoslavya Türk Şiiri Antolojisi, *Cem Yayınevi*, İstanbul

Kolcu Ali İhsan, “Avni Engüllü”, Çağdaş Türk Dünyası Edebiyatı, 3. Baskı, Erzurum. *Salkım Söğüt Yayınları*.

Osman Baymak, Canseli Donat (2010) Türk Dünyası Çocuk Şiirleri Antolojisi, *BAY Yayınları*, Prizren,.

Yusuf, Süreyya(1976) Yugoslavya Türk Şiiri, *Tan yayınları*, Priştine.

Taranan Dergiler, Gazeteler ve Web Sayfaları

Birlik Gazetesi Koleksiyonu, Üsküp-Makedonya 1944–2004.

Hilâl Dergisi Koleksiyonu, Üsküp 1987-... Makedonya İslâm Birliği yayını.

Dere Dergisi Koleksiyonu, Yukaribanisa/Gostivar-Makedonya 2003–2004, Namik Efendi Eğitim Kültür Sanat ve Spor Derneği Yayını, (Sayı: 1–4)

Kızılelma Dergisi Koleksiyonu, Resne-Makedonya 2002–2004, Resneli Niyazi Bey Derneği Yayını (Sayı:1–3)

Köprü Kültür Sanat Dergisi Koleksiyonu, Üsküp-Makedonya 2003-...., Köprü Kültür Sanat Eğitim Derneği Yayını,(Sayı: 1–62)

Sesler Aylık Kültür Sanat Dergisi Koleksiyonu, Üsküp-Makedonya 1965–2001, GYBM Hissedarlar Şirketi “Nova Makedoniya” Üsküp Birlik Yayınları, (Sayı:1–331)

Sevinç Dergisi Koleksiyonu, Üsküp-Makedonya 1951–2015.

Süleyman, Cemal Hatıralarımda Kalanlar Birlikte Otuz Yıl, Üsküp 2017, Yeni Balkan Yayınları.

Tan Gazetesi Koleksiyonu, Priştine-Kosova 1969–1984.

Tomurcuk Dergisi Koleksiyonu, Üsküp-Makedonya 1957–2015

Yeni Balkan Gazetesi Koleksiyonu, Üsküp-Makedonya 2004-...

Avni Engüllü İle Taranan Web’ler

Avni Engüllü - Vikipedi (wikipedia.org) (erişim tarihi 08.02.2022)

Avni Engüllü - Vikipedi (turkcewikipedia.com) (erişim tarihi 01.02.2022)

Avni Engüllü (guvenilirblog.blogspot.com) (erişim tarihi 02.02.2022)

Avni Engüllü - SİZden Gelenler - Kosovahaber(erişim tarihi 02.02.2022)

Avni Engüllü hayatı ve şiirleri (evvelcevap.com) (erişim tarihi 03.02.2022)

Avni Engüllü » Yeni Balkan(erişim tarihi 03.02.2022)

Avni Engüllü (main-board.com) (erişim tarihi 05.02.2022)

Avni Engüllü - Türkçe Bilgi (turkcebilgi.com) (erişim tarihi 05.02.2022)

Avni Engüllü - <https://www.turkcesozlukler.com/avni-eng%C3%BCII%C3%BC-kimdir>(05.02.2022)